

I Pla Diversitat Sexual

del Municipi
de Dénia,
Jesús Pobre
i la Xara

Crèdits

Responsable: Ajuntament de Dénia

Coordina: Regidoria d'Igualtat i Diversitat

Redacta: UNED Dénia

Correcció lingüística: Departament de Normalització Lingüística

Il·lustracions: Domingo Oller (Ondewol)

Disseny: Saprستی Estudio Creativo S.L

Promou:

Elabora:

Índex

1	Introducció	3
2	Marc normatiu internacional	11
3	Marc normatiu europeu	17
4	Marc normatiu estatal	21
5	Marc normatiu autonòmic	27
6	Pla d'acció: objectius generals	35
7	Objectius específics	39
8	Salut i serveis socials	43
9	Cultura i turisme	47
10	Esports	53
11	Festes i oci	57
12	Educació i joventut	61
13	Acció social i participació	67
14	Seguretat, treball i erradicació de la diversifòbia	71
15	Seguiment i avaluació del pla	77
16	Glossari	81

1 Introducció

La necessitat de conèixer les delimitacions de la diversitat afectivosexual requereix una revisió bibliogràfica que delimiti conceptualment termes transcendents com gènere, sexe o cos i ajude en el plantejament de les preguntes correctes per a investigar i elaborar un pla de diversitat sexual com una ferramenta útil que permeti a l'Ajuntament de **Dénia, Jesús Pobre i la Xara** disposar d'un instrument per al desenvolupament igualitari i la normalització de la diversitat sexual.

La categorització de termes nuclears en la conceptualització de la diversitat sexual ha portat a traure de la marginalitat a persones que han estat discriminades o patologitzades al llarg de la història. D'acord amb Platero (2012)¹:

Aquesta lluita per ser considerats subjectes de drets tanca un procés d'inclusions i exclusions que no ha de convertir-se en una tasca per llistar totes les possibles circumstàncies o processos identitaris possibles, en allò que Emily Grabham (2009) anomena "anatomies del detall" (pàgs.183-201). No es tracta de reconèixer cada forma de discriminació legitimada sense ni tan sols repensar-la, sinó d'introduir una mirada complexa que contribuïska

a evidenciar les estratègies de poder, les **normes socials**² naturalitzades, els efectes no desitjats de l'activisme o les polítiques públiques, i d'escoltar o millor, examinar al costat dels que estan en els marges, els que viuen en primera persona els problemes socials i construeixen les respostes a aquests.

Perquè d'això tracta el nostre futur Pla de Diversitat sexual, de fer visibles, mitjançant polítiques inclusives, els col·lectius diversos.

Inicialment, s'ha de fer una definició del concepte **sexe**, ja que ha de permetre fugir de concepcions apriorístiques que doten al terme de prejudis que compliquen el seu correcte enteniment, perquè no es pot seguir en una atribució genital sense atendre el que és polític i cultural i el seu desenvolupament «psicosocial al llarg del cicle vital» (Fernández, 1988)³. Lagarde (2003)⁴, per la seua part, veu la necessitat de definir el que és sexual com «el conjunt de característiques genotípiques i fenotípiques presents en els sistemes, funcions i processos del cos humà amb base en les quals es classifica als individus pel seu potencial en la reproducció biològica de l'espècie».

El sexe, doncs, va més enllà del pur bimorfisme i es nodreix d'infinat de perspectives que, segons Lagarde (2003)⁵, impliquen una sèrie d'atributs socials, econòmics, jurídics i polítics. Lligada al sexe està la **sexualitat**⁶, entesa per la mateixa autora com:

Conjunt d'experiències humanes atribuïdes al sexe i definides per aquest, constitueix als particulars, i obliga la seua adscripció a grups socio-culturals genèrics i a condicions de vida predefinides. La sexualitat és un complex cultural històricament determinat consistent en relacions socials, institucions socials i polítiques, així com en concepcions del món, que defineix la identitat bàsica dels subjectes.

Perquè aquest concepte, seguint amb Lagarde: Depassa al cos i a l'individu: és un complex de fenòmens bio-socioculturals que inclou als individus, als grups i a les relacions socials, a les institucions, i a les concepcions del món -sistemes de representacions, simbolisme, subjectivitat, ètiques diverses, llenguatges-, i per descomptat, al poder.

És necessari, com recull amplament la literatura, introduir aquí el concepte de **gènere**. Per això,

hem de contemplar factors multiculturals i multi-socials (Bonilla, 2012)⁷, i observar la divisió genèrica tenint en compte una anàlisi multifactorial que integre, entre altres variables, classe, ètnia, funcions atribuïdes al sexe, estructures familiars. Es sol associar a característiques derivades del dimorfisme aparent, és a dir, al "deure ser" i associades al binarisme establint-se una asimetria on la part dominant, derivada de la seua posició de poder, és masculina. No podem obviar, doncs, una anàlisi **interseccional** (Williams Crenshaw, K., 1991). Els estudis clàssics de Money (1955) i Stoller (1968) van aportar la primera distinció moderna entre sexe (el biològic) i el gènere (el cultural), així com l'important concepte de **rol de gènere**⁸, donant un impuls a la importància dels factors psicològics i socials front al biologisme en la construcció de la **identitat de gènere** que Money⁹, com assenyala Bonilla, relacionava amb l'autoreconeixement binari home/dona, que es nodreix de l'«experiència privada del rol de gènere», que relacionava amb «la manifestació pública de la identitat de gènere». Però per a nosaltres, com molt bé determinen (Bohan, 1993; Hare-Mustin i Marecek, 1990; Unger, 1997; West i

¹ Platero, R.(2012) Intersecciones cuerpos y sexualidades en la encrucijada Barcelona: Bellaterra

² ESB (2013) «són les expectatives sobre com han d'actuar o pensar les persones en una comunitat. Les normes varien de lloc a lloc i a través del temps. Les normes socials influeixen en les actituds i comportaments de les persones.»

³ Fernández, J. (1988). Desarrollo sexual y de género: procesos de sexuación y asignación de género. En J. Fernández. (Coord.), Nuevas perspectivas en el desarrollo del sexo y el género. (pp. 25-46). Madrid: Pirámide.

⁴ Lagarde, M. La sexualidad (2003). Recuperat de: http://www.creatividadfeminista.org/articulos/sex_2003_lagarde.htm#introduccion

⁵ En Lagarde, Op.cit.supra

⁶ En ESB, Opus citsupr. «és la forma en què les persones experimenten i s'expressen com a éssers sexuats. És el resultat de la interacció de factors biològics, psicològics, socioeconòmics, culturals, ètics, religiosos o espirituals. Basada en el sexe, inclou: el gènere, les identitats de sexe i gènere, l'orientació sexual, l'erotisme, la vinculació afectiva i l'amor, i la reproducció.»

⁷ Bonilla Campos, A.(2012) Género, desigualdad y procesos de subjetivación Universitat de València: Institut Universitari d'Estudis de la Dona

⁸ Entés com a paper interpretat o/i assignat condicionat/construït socialment.

⁹ Para Saldívia (2010) «Per a Money i els seus seguidors, la intersexualitat és el resultat de processos essencialment anormals», contestat per Mauro Cabral (2003) «no és una malaltia, sinó una condició de no conformitat física amb criteris culturalment definits de normalitat corporal».

Festemaker, 1995)¹⁰, la **identitat**¹¹ és un constructe cultural, però no com a conjunt de trets dels individus, sinó com a construcció que identifica les transaccions simbòliques i materials adequades per a un sexe donat.

Hem de lligar aquests conceptes al concepte **d'estereotip**, que evoca prejudici i discriminació en sentit negatiu, o simplificació i esquematisme quan s'usa en sentit positiu. En aquest sentit és procedent l'advertiment que fa Klein (2002)¹²:

Aquesta pràctica, que hui es segueix aplicant, la d'assignació identitat/rol/cos consisteix en 'fabricar cossos' que siguen capaços de participar en la relació sexual, però es passa per alt la capacitat d'acció del subjecte. Per això, davant d'aquestes contradiccions en les explicacions tradicionals de binarisme heterosexual, Chase (1998)¹³ ens recorda que existeix una «incomoditat extrema que desperta l'ambigüitat sexual.

Aquestes contradiccions les resumeix Lamas (2003)¹⁴:

Virgínia Goldner planteja que existeix una paradoxa epistemològica respecte al gènere, amb la qual cosa ens ajuda a pensar des d'un altre lloc: la paradoxal **veritat falsa** (...); aquesta veritat és falsa en la mesura en què les variacions concretes de les vides humanes depassen qualsevol marc binari de gènere.

Perquè ja ho exposa Gasch-Gallén (2020)¹⁵ quan deixa clar que ha d'entendre's (el gènere) «com un constructe sociocultural i polític que controla i legitima l'ordenació social basada en una jerarquia heteropatriarcal».

Seguint amb el gènere com a concepte nuclear de la nostra anàlisi teòrica, Butler fa una anàlisi molt precisa:

Si el gènere és la significació cultural que assumeix el cos sexuat, i aquesta significació queda codeterminada per diversos actes percebuts culturalment, llavors és obvi que, dins dels termes de la cultura, no és possible conèixer de manera diferent sexe i gènere.

D'aquí ve que Mas (2013)¹⁶ incidisca en què hem de transcendir el nostre sistema sexe/gènere.

Després d'analitzar els conceptes sexe/gènere, s'aborda la seua materialització performativa, el **cos**, que es converteix en un element central del debat com a espai, sense dubte, tant de la batalla teòrica com de les lluites heteronormatives de control polític i simbòlic. García-Santemesmas (2015)¹⁷ alerta que el cos, si és diferent al patró hegemònic, porta aparellada una diferenciació social que podem observar, de manera paradigmàtica, en els cossos amb diversitat funcional física perquè «suposa el pas de la possessió d'un cos vàlid, és a dir, capaç, productiu i reproductiu a un no-vàlid com a incapaç i no-reproductiu». És a dir, el marc binari heterosexual masculí genera el que Platero (2012) anomena el **capacitisme**, o el que és el mateix, la generació de cossos capaços per a la reproducció i la producció d'aquests marcs heteronormatius. Aquesta concepció del cos com una reproducció simbòlica del que és esperable en el marc normatiu porta des de sempre a la biologia i a la medicina a reprendre, segons Alcántara (2013)¹⁸, un sistema

de classificació quotidiana que es limita a «mirar entre les cames del nounat» per a l'assignació del cos esperat.

Per això la diversitat trenca amb el concepte de rigidesa normativa, fet que porta a unes certes resistències en el que Lamas (1996) creu, a més, que «el sistema d'oposicions complementàries i antagòniques que és construït a partir de la diferència sexual genera formes de dogmatisme i intolerància, entre les quals destaquen el sexisme i l'homofòbia». Per això **Butler** (2007)¹⁹ entén que «aquesta divisió genera una violència sistemàtica i sistemàtica contra els cossos "intermedis", aquells que amb les seues pràctiques, estètiques, comportaments o pretensions qüestionen les bases del sistema que s'assenta sobre la coherència obligatòria entre sexe, gènere i sexualitat.»

La suposada naturalitat de l'heterosexualitat, gènere o sexe és qüestionada per primera vegada per Rubin (1975)²⁰. Pensadores com Witting (1992)²¹ afirmen que l'heterosexualitat no és natural, és un constructe social i afirmarà aquesta autora que no és una pràctica de la sexualitat, sinó una ideologia,

¹⁰ Bohan, J. (1993). Regarding gender: essentialism, constructionism and feminist psychology. *Psychology of Women Quarterly*. 17, 5-22 Recuperado de: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1471-6402.1993.tb00673.x>; Hare-Mustin, R. T. y Marecek, J. (1990). Making a difference. *Psychology and the construction of gender*. New Haven-Londres: Yale University Press. Barcelona: Herder. 1994.

¹¹ En ESB, Op.cit supra, en el glosario, «la forma en què les persones pensen de si mateixes, o es descriuen a si mateixes davant altres persones.»; sexual, «inclou la manera com la persona s'identifica com a home o dona, o com una combinació de tots dos, i l'orientació sexual de la persona.»; de gènere «defineix el grau en què cada persona s'identifica com a masculina o femenina o alguna combinació d'ambdues»

¹² Klein, R. (2002). El nacimiento del género. *Colofón*, 22, 19-22

¹³ Chase, C. (1998). Hermafroditas con actitud: cartografiando la emergencia del activismo político intersexual, cita (p87) Discursos médicos modernos (Migeon, Berkovitz, y Brown, 1994:573-715) Recuperado de: https://www.researchgate.net/publication/309437139_Hermafroditas_con_actitud_cartografiando_la_emergencia_del_activismo_politico_intersexual1

¹⁴ Lamas, M. (2003). Género: claridad y complejidad. México Recuperado de: http://americalatinagenera.org/newsite/images/cdr-documents/publicaciones/doc_202_genero-claridad-complejidad.pdf

¹⁵ Gasch-Gallén Á, et al. (2020). Diversidad afectivo-sexual, corporal y de género más allá del binarismo en la formación en ciencias de la salud. *GacSanit*. Recuperado de: <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2019.12.003>

¹⁶ Mas Grau, J.(2013). La patologització de la transsexualitat: un mecanisme legitimador del nostre sistema dual de gènere. *Quaderns-e Institut català d'Antropologia* 18 (1) , 65-79 Recuperat de: <https://www.raco.cat/index.php/QuadernsICA/article/view/268917>

¹⁷ García-Santemesmas Fernández, A. (2015). El cos en disputa; qüestionaments a la identitat de gènere des de la diversitat funcional. *Intersticios Vol. 9(1)* Recuperat de: <https://www.intersticios.es/article/view/14343>

¹⁸ Alcántara, E. (2013). Identitat sexual, rol de gènere. *Debate Feminista* 47. pp.172-201. Recuperat de: <https://www.jstor.org/stable/43832471>

¹⁹ Butler, J. (2007). El género en disputa. *Feminismo y la subversión de la identidad*. Buenos Aires: Paidós.

²⁰ Rubin, G. (1975). The traffic in women: Notes on the 'Political Economy' of sex. En R. Reiter. (Ed.), *Toward an Anthropology of Women*. New York: Monthly Review Press Recuperado de: <https://philpapers.org/rec/RUBTTI>

²¹ Witting, M. (2006)[1992]. *The straight mind and other essays*. Boston:Beacon Press, Boston . Egaies

«pensament straight o de la diferència», fundada en l'opressió patriarcal, perquè necessita fundar-se en la persona diferent, la dominada.

S'ha d'abordar, doncs, la qüestió dels drets sexuals com a drets humans que es van declarar en el XIII Congrés Mundial de Sexologia, (València, 1997), revisats i aprovats per l'Assemblea General de l'Associació Mundial de Sexologia (WAS), (1999), en el marc del 14é Congrés Mundial de Sexologia de Hong Kong.

Aquests drets són: el dret a la llibertat sexual; el dret a l'autonomia, integritat i seguretat del cos; el dret a la privacitat sexual; el dret a l'equitat sexual; el dret al plaer sexual; el dret a l'expressió sexual emocional; el dret a la lliure associació sexual; el dret a la presa de decisions reproductives, lliures i responsables; el dret a la informació basada en el coneixement científic; el dret a l'educació sexual integral; el dret a l'atenció de la salut sexual.

Les reflexions sobre la construcció de la identitat de gènere, partint dels paradigmes de la diversitat o del desordre error (Missé²² 2010), aquest últim aplicable a unes certes percepcions socials

sobre els col·lectius de gais i lesbianes, que sacralitza el dualisme de gènere i el dualisme sa/malalt, es veuen de manera diàfana en els col·lectius trans²³, ja que l'ambigüitat de cada individu pres d'un en un, pertanyents a diferents àmbits de diferenciació: transsexuals, transgènere fa impossible en molts casos un tipus d'encasellament, perquè la ruptura del binarisme es produeix quan hi ha consciència que les fronteres entre el masculí i femení obeeixen a una lògica difusa, perquè amb Saldivia (2010)²⁴, «Els cossos i ments de les persones transgènere i intersexuals²⁵ (aquí també anomenades **persones de sexe variat**, “**variant**”) manen expandir les fronteres de la divisió dual de la sexualitat humana cap a un model que incloga i abaste els infinits matisos i formes que integren aquesta sexualitat».

Una de las conseqüències de la visió heteronormativa és la **discriminació** (almenys el 20% del col·lectiu a Europa), en ocasions amb problemes d'assetjament (almenys el 40% del col·lectiu a Europa) o atacs (almenys el 20% del col·lectiu a Europa) o dificultats en la seua escolarització (almenys el 50% del col·lectiu a Europa) o problemes econòmics

²² Missé, N. i Coll-Plana, G. (2010). La patologització de la transsexualitat: reflexions crítiques i propostes. *Norte de salud mental*. 38(VIII): 44-55 Recuperado de: Dialnet-LaPatologizacionYPropuestasDeLaTranssexualidad4830142

²³ Saldivia (2010) «Des de la dècada del noranta s'utilitza el terme transgènere per a referir-se a aquells individus les identitats dels quals, pràctiques o creences sobre el sexe/gènere no s'adeqüen a les expectatives socials tradicionals respecte del sexe assignat o determinat en naixer. Les persones transsexuals i totes aquelles altres persones que es 'mouen'/'transiten' entre els dos sexes/gèneres socialment acceptats.»

²⁴ Saldivia, L. (2010). Reexaminant la construcció binària de la sexualitat, dret i sexualitats. *Seminario en Latinoamérica de Teoría Constitucional y Política*, Marcelo Alegre, et al. (eds.), 1a edició, Buenos Aires: Libreria, Recuperat de: <http://bit.ly/k7b46A>.

²⁵ En Saldivia Opus cit.supra trobem les formes més comunes: Hiperplasia suprarrenal Congènita o pseudohermafroditisme femení; la Síndrome d'insensibilitat androgènica o pseudohermafroditisme masculí; la Disgenèsia Gonadal ; las Hipospadias; la Síndrome de Turner; la Síndrome de Klinefelter.

(almenys el 33% del col·lectiu a Europa), la qual cosa ha de portar a la «cultura de tolerància zero», (FRA 2020)²⁶. Platero (2012) assenyala (la discriminació) com conformada per “patrons d'opressió” interrelacionats, són sistemes entrelaçats (interlockingsystems of oppression) de diferents elements com la raça, el gènere, la classe i l'ètnia, per això parlem de discriminació múltiple per a aquest col·lectiu.

Es contempla, doncs, que el gènere té a veure amb multitud de factors, i que la sacralització heteronormativa porta al binari, al blanc/negre, sense atendre a tots els matisos que enriqueixen a les persones, i això no pot ser tolerat en una societat avançada. És imprescindible deslligar el constructe sexe/gènere dels canals de poder si es vol realitzar una integració real de totes les persones de sexe variat, perquè la diversitat és l'única via vàlida per a l'expressió total del que és humà.

²⁶ European union agency for fundamental right (2020) A on way to go for LGBTI equality. BruselasRecuperado<http://fra.euroa.eu/en/publication/2020/eu-lgtbi-survey-results>

Marc normatiu internacional

**“TOTS ELS ÉSSERS HUMANS
NAIXEN LLIURES I IGUALS
EN DIGNITAT I DRETS”**

estableix la Declaració Universal de Drets Humans de 1948.

Els Drets Humans són drets inherents a tots els éssers humans, es tracta de drets universals, que totes les persones han de gaudir per igual, sense discriminació, sense distinció de “raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de qualsevol altra índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”, estableix l'article 2 de la Declaració.

El dret a la igualtat i a la no discriminació són principis bàsics, consagrats en la Carta de les Nacions Unides (1945), la Declaració Universal de Drets Humans adoptada i proclamada per l'Assem-

blea General en 1948 i en els Tractats Internacionals de Drets Humans, instruments jurídics en els quals s'insta els Estats a actuar o abstenir-se de realitzar unes certes accions, a fi de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals de les persones i dels grups.

El 6 d'agost de 1992 Douglas Sanders, davant l'Assemblea General de NU, pronuncia un discurs en el qual va presentar la Declaració de Drets Humans de Gais i Lesbianes.

La tipificació penal de les relacions sexuals privades i consentides entre adults del mateix sexe

infringeix les obligacions que incumbeixen l'Estat en virtut del dret internacional, incloses les de protegir la privacitat individual i garantir la no discriminació. Aquesta ha sigut la posició uniforme dels experts en drets humans de les Nacions Unides des de 1994, quan el Comitè de Drets Humans va decidir la causa “Toonen versus Austràlia”. “Toonen versus Austràlia”, Comitè de Drets Humans, comunicació núm. 488/1992 (CCPR/ C/50/D/488/1992), 4 d'abril de 1994, par. 8.2.

El 29 de juliol de 2006 a Mont-real, es va dur a terme la Conferència Internacional dels Drets Humans LGBT. Aquesta conferència va buscar crear consciència sobre els drets d'aquest col·lectiu, i va comptar amb la participació de juristes, activistes i personalitats de renom. La Declaració de Mont-real contempla tots els aspectes de la vida de la persones LGBT i que es divideix en cinc seccions: “Drets Fonamentals”, “Reptes mundials”, la “Diversitat de la comunitat LGBT”, la “Participació en la societat” i “Crear el Canvi social” és una crida perquè cadascú des del seu espai faça un esforç per a millorar la situació local i mundial del col·lectiu LGBT.

La Comissió Internacional de Juristes i el Servei Internacional per als Drets Humans, en nom d'una coalició d'organitzacions, va posar en marxa un projecte encaminat a desenvolupar una sèrie de principis jurídics internacionals sobre l'aplicació de la legislació internacional dels drets humans a les violacions basades en l'orientació sexual i la

identitat de gènere, a fi d'imbuir d'una major claredat i coherència les obligacions estatals en aquesta matèria.

Un grup d'especialistes adopta de manera unànime, al novembre de 2006 a Indonèsia, els 29 Principis de Yogyakarta sobre l'“Aplicació de la Legislació Internacional de Drets Humans en Relació amb l'Orientació Sexual i la Identitat de Gènere”. Cada principi s'acompanya de recomanacions detallades dirigides als Estats i a altres actors.

Els principis afirmen les normes legals internacionals vinculants que tots els Estats han de complir.

En la Resolució AG/RES. 2435 (XXXVIII-O/08) Drets humans, orientació sexual i identitat de gènere (aprovat en la quarta sessió plenària, celebrada el 3 de juny de 2008), l'Assemblea General, de l'ONU manifesta la preocupació pels actes de violència i les violacions de drets humans comesos contra individus a causa de la seua orientació sexual i identitat de gènere i encarrega a la Comissió d'Assumptes Jurídics i Polítics (CAJP) que incloga en la seua agenda, abans del trenta-nové període ordinari de sessions de l'Assemblea General, el tema “Drets humans, orientació sexual i identitat de gènere”.

L'Assemblea General de Nacions Unides, el 22 de desembre de 2008 (A/63/635) aprova la **Declaració sobre drets humans, orientació sexual i identitat de gènere**, en la qual es ratifica la universalitat dels Drets Humans, condemna la violació de

les persones LGTBI i urgeix als Estats a la seua investigació.

El 17 de juny de 2011 el Consell de Drets Humans de les Nacions Unides aprova la Resolució 17/19 **Drets humans, orientació sexual i identitat de gènere**, d'ampli abast sobre els drets humans, l'orientació sexual i la identitat de gènere. El Consell expressa la seua "greu preocupació" per la violència i discriminació contra les persones per motius de la seua orientació sexual i identitat de gènere, s'encarrega a l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans la realització d'un estudi, a fi de documentar les lleis i pràctiques discriminatòries i els actes de violència comesos en totes les regions del món, i la forma en què la normativa internacional de drets humans pot aplicar-se per a posar fi a la violència i a les violacions connexes dels drets humans motivades per l'orientació sexual i la identitat de gènere.

En la resolució 2721 (XLII-O/12), l'Assemblea General de l'ONU condemna la discriminació contra persones per motius d'orientació sexual i identitat de gènere, i insta els Estats a eliminar les barreres que enfronten les lesbianes, els gais i les persones bisexuals, trans i intersexe (LGBTI) en l'accés a la participació política i altres àmbits de la vida pública, a evitar interferències en la seua vida privada, encoratjant als Estats membres perquè consideren l'adopció de polítiques públiques contra la discriminació contra persones a causa d'orientació sexual i identitat de gènere.

En 2012 es publica el document "Nascuts Lliures i Iguals: Orientació sexual i identitat de gènere en les normes internacionals de drets humans", on s'indiquen les obligacions jurídiques que incumbeixen els Estats respecte a les persones LGBT. Es descriu la manera en què els mecanismes de les Nacions Unides han aplicat el dret internacional en aquest context. Consta de cinc seccions. En cadascuna s'indica una obligació dels Estats, les normes internacionals pertinents de drets humans i l'opinió dels òrgans creats en virtut de tractats i els procediments especials de drets humans.

En 2015 en l'Informe de l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans sobre Discriminació i violència contra les persones per motius d'orientació sexual i identitat de gènere, s'inclouen importants recomanacions als Estats membres a incloure en les seues polítiques i legislacions a fi d'evitar-les.

Així mateix, l'any 2015, diversos caps d'Estat i de Govern de diferents països que formen part de Nacions Unides, es van reunir en la Cimera de Desenvolupament Sostenible i van elaborar l'Agenda 2030 que conté els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible. El compliment dels quals deriva en una prosperitat social, econòmica i mediambiental, entre altres. Corresponen a la nostra comesa els Objectius 3 (Salut i Benestar), 4 (Educació en Qualitat), 5 (Igualtat de gènere), 10 (Reducció de les desigualtats), 16 (Pau, Justícia i Institucions Sòlides) i el 17 (Aliances per a aconseguir els objectius).

D
Marc
normatiu
europeanu

LA CARTA DELS DRETS FONAMENTALS DE LA UNIÓ EUROPEA PROHIBEIX TOTA DISCRIMINACIÓ EXERCIDA PER RAÓ DE SEXE, RAÇA, COLOR, ORÍGENS ÈTNICS O SOCIALS, CARACTERÍSTIQUES GENÈTIQUES, LLENGUA, RELIGIÓ O CONVICIONS; MINORIES, PATRIMONI, NAIXEMENT, DISCAPACITAT, EDAT O ORIENTACIÓ SEXUAL.

Tant des del Consell d'Europa com de la Unió Europea, s'han adoptat mesures per a la protecció dels drets humans i llibertats fonamentals de les persones, en el marc de l'orientació sexual i diversitat de gènere.

El Tribunal Europeu de Drets Humans ha dictat diverses sentències favorables al reconeixement de la identitat de gènere, cas P. contra S. i Cornwall Council County en 1996, o en els casos Christine Godwin contra el Regne Unit i I. contra el Regne Unit en 2002.

En l'àmbit del Consell d'Europa, s'incideix en aquesta matèria destacant:

- L'informe del Comissari de Drets Humans del Consell d'Europa de juliol de 2009.
- La Recomanació CM / Rec (2010) 5 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres sobre mesures per a combatre la discriminació basada en l'orientació sexual o la identitat de gènere, adoptada el 31 de març de 2010.

La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea (Niza, 2000) reforça la protecció dels drets prohibint de manera expressa en l'article 21: "Tota discriminació, i en particular l'exercida per raó de sexe, raça, color, orígens ètnics o socials, característiques genètiques, llengua, religió o conviccions, opinions polítiques o de qualsevol altre tipus, pertinença a una minoria nacional, patrimoni, naixement, discapacitat, edat o orientació sexual". La Carta, que en la seua proclamació no va ser dotada formalment de valor jurídic vinculant, fins a 2009, comença a tindre certs efectes jurídics a partir de l'acció del Tribunal de Justícia.

El Parlament, la Comissió i el Consell, citen sistemàticament a la Carta en els fonaments jurídics de les normes comunitàries i dels programes d'acció.

La Unió Europea construeix un sòlid cos de normes i resolucions dirigides a garantir la lliure manifestació de l'orientació sexual i identitat de gènere de les persones.

Entre aquests elements normatius podem assenyalar:

- Les **resolucions del Parlament Europeu** de 12 de setembre de 1989, 8 de febrer de 1994, 18 de gener de 2006, de 24 de maig de 2012, de 24 de juny de 2013, i de 4 de febrer de 2014, totes aquestes relatives a la igualtat de drets de les persones trans.

- Els efectes col·laterals de **Directives com la 2000/78/CE**, del Consell, que té com a objectiu "Establir un marc general per a lluitar contra la discriminació per motius de religió o conviccions, de discapacitat, d'edat o d'orientació sexual en l'àmbit de l'ocupació, amb la finalitat que en els Estats membres s'aplique el principi d'igualtat de tracte".

- Les Directrius per a promoure i protegir el gaudi de tots els drets humans per les persones LGTBI, aprovades pel Consell de la Unió Europea el 24 de juny de 2013.

- Informes de l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea sobre l'homofòbia, transfòbia i discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere dels anys 2010 i 2014.

El 4 de febrer de 2014 el Parlament Europeu aprova l'Informe Lunacek, que marca les línies rectores que han de respectar les legislacions nacionals per a posar fi a la discriminació per orientació sexual o identitat de gènere o sexual.

Marc
normatiu
estatal

4

“CORRESPON ALS PODERS PÚBLICS PROMOURE LES CONDICIONS PERQUÈ LA LLIBERTAT I LA IGUALTAT DE L’INDIVIDU I DELS GRUPS EN QUÈ S’INTEGRA SIGUEN REALS I EFECTIVES; REMOURE ELS OBSTACLES QUE IMPEDISQUEN O DIFICULTEN LA SEUA PLENITUD I FACILITAR LA PARTICIPACIÓ DE TOTA LA CIUTADANIA EN LA VIDA POLÍTICA, ECONÒMICA CULTURAL I SOCIAL”

A Espanya, l'article 14 de la Constitució (1978) declara que “els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugua prevaldre cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social”. L'article 9.2 estableix “correspon als poders públics promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedisquen o dificulten la seua plenitud i faci-

tar la participació de tota la ciutadania en la vida política, econòmica cultural i social”, després de reconèixer com a dret fonamental, en l'article 10, el lliure desenvolupament de la personalitat. Els articles 18, 27, 35 i 43 reconeixen igualment el respecte a la intimitat i a la pròpia imatge, el dret a l'educació, al treball i a la protecció de la salut.

En desenvolupament d'aquest mandat de respecte a la diversitat sexual i de gènere, es promulga:

- La **Llei 13/2005**, d'1 de juliol, per la qual es

modifica el Codi Civil en matèria de dret a contraure matrimoni. Permet que el matrimoni se celebri entre persones del mateix o diferent sexe, amb plenitud i igualtat de drets i obligacions qualsevol que siga la seua composició, i a conseqüència d'això, altres drets: adopció conjunta, herència, pensió.

Totes les referències al matrimoni que es contenen en el nostre ordenament jurídic han d'entendre's aplicables tant al matrimoni de dues persones del mateix sexe com a l'integrat per dues persones de diferent sexe.

- **Llei 14/2006**, de 26 de maig, sobre tècniques de reproducció humana assistida. Aquesta llei defensa el dret a ser mare a qualsevol dona major d'edat en plenes facultats físiques i mentals. Es regula per tant l'accés a tècniques de reproducció assistida a Espanya.

Art. 6: “Tota dona major de 18 anys i amb plena capacitat d'obrar podrà ser receptora o usuària de les tècniques regulades en aquesta Llei, sempre que hi haja prestat el seu consentiment escrit a la seua utilització de manera lliure, conscient i expressa. La dona podrà ser usuària o receptora de les tècniques regulades en aquesta Llei amb independència del seu estat civil i orientació sexual.” L'accés a aquestes tècniques està permès a qualsevol dona major d'edat, independentment del seu estat civil i orientació sexual.

- La **Llei 3/2007**, de 15 de març, reguladora de la

rectificació registral de l'esment relatiu al sexe de les persones, permet el canvi de la inscripció relativa al sexe en el registre civil i amb això el canvi del nom, de la documentació oficial i de l'estatus ciutadà adscrit al sexe registrat contradictori amb la seua identitat, sense necessitat d'haver de sotmetre's a una cirurgia de reassignació sexual i sense procediment judicial previ. La Llei de canvi de sexe registral ha servit de model a les lleis de transsexualitat posteriors aprovades a altres països, però la llei va quedar restringida a persones majors d'edat i de nacionalitat espanyola.

- La diversitat de sexe i gènere ha rebut tutela en la **Llei Orgànica 8/2015**, de 22 de juliol de protecció a la infància i l'adolescència. Es consideren àmbits d'interès superior del menor segons l'art. 2.d: “La preservació de la identitat, cultura, religió, conviccions, orientació i identitat sexual o idioma del menor, així com la no discriminació d'aquest per aquestes o altres condicions, inclosa la discapacitat, garantint el desenvolupament harmònic de la seua personalitat”.

- El **Codi Penal** en l'art. 22.4 estableix que són circumstàncies agreujants de la responsabilitat criminal “cometre el delictes per motius racistes, antisemites o una altra classe de discriminació referent a la ideologia, religió o creences de la víctima, l'ètnia, raça o nació a la qual pertanga, el seu sexe, orientació o identitat sexual, raons

de gènere, la malaltia que patisca o la seua discapacitat”.

També contempla un dret antidiscriminatori en els articles 314, 510, 511, 512, 515, etc.

- La legislació espanyola considera la lluita contra la discriminació laboral per orientació sexual en l'**Estatut dels Treballadors**:

1. Les persones treballadores tenen dret:

Art. 4.2 c: “A no ser discriminades directament o indirecta per a la contractació, o una vegada empleades, per raons de sexe, estat civil, edat dins dels límits marcats per aquesta llei, origen racial o ètnic, condició social, religió o conviccions, idees polítiques, orientació sexual, afiliació o no a un sindicat, així com per raó de llengua, dins de l'Estat espanyol”.

Art. 4.2 e: “Al respecte de la seua intimitat i a la consideració deguda a la seua dignitat, compresa la protecció davant d'ofenses verbals i físiques de naturalesa sexual i davant de l'assetjament per raó d'origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual”.

2. Art. 17.1:

“S'entendran nuls i sense efecte els preceptes reglamentaris, les clàusules dels convenis col·lectius, els pactes individuals i les decisions unilaterals de l'empresari que continguin discriminacions directes o indirectes desfavorables per raó d'edat o discapacitat o favorables o adverses en l'ocupació, així com en matèria de re-

tribucions, jornada i altres condicions de treball per circumstàncies de sexe, origen, inclòs el racial o ètnic, estat civil, condició social, religió o conviccions, idees polítiques, orientació sexual, adhesió o no a sindicats i als seus acords, vincles de parentiu amb altres treballadors en l'empresa i llengua dins de l'Estat espanyol”.

3. Art 54.2g:

“Es consideraran incompliments contractuals:

“L'assetjament per raó d'origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual a l'empresari o a les persones que treballen en l'empresa”.

- **La Llei 62/2003, de 30 de desembre**, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (capítol III, Títol II), que transposa la Directiva 2000/43/CE a l'ordenament jurídic espanyol. “Aquest capítol té per objecte establir mesures per a l'aplicació real i efectiva del principi d'igualtat de tracte i no discriminació, en particular per raó d'origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual, en els termes que en cadascuna de les seues seccions s'estableixen”.

El Consell de Ministres ha aprovat, el 29 de juny de 2021, l'avantprojecte de la coneguda com a **lleï trans** –Avantprojecte de llei per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI-. El text, que inicia ara la seua tramitació parlamen-

tària, té com a fites importants: autodeterminació de gènere amb reversibilitat; prohibició de la modificació sexual en persones nounades; consagra l'accés a la reproducció assistida de les dones lesbianes, les bisexuals i les dones trans amb capacitat de gestació que decidisquen tindre un fill sense parella.

Marc
normatiu
autonòmic

EL PLA DIRECTOR DE COEDUCACIÓ, CONTEMPLA MESURES QUE TENDEIXEN A GARANTIR EL RESPECTE DE LA DIVERSITAT D'ORIENTACIONS SEXUALS I L'ACCEPTACIÓ DE LES DIFERENTS EXPRESSIONS D'IDENTITAT DE GÈNERE QUE PERMETEN SUPERAR ESTEREOTIPS I COMPORTEMENTS SEXISTES, DISCRIMINATORIS I VIOLENTS.

Les Comunitats Autònomes exerceixen una funció capital en matèria de drets de les persones LGTBI. Entre les primeres cal destacar Catalunya; Comunitat de Madrid; Galícia o Extremadura i a les quals s'han anat afegint altres, com la Comunitat Valenciana.

Normatives de la Comunitat Valenciana

La Llei 6/2016, de 15 de juliol, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'àmbit autonòmic, de Titularitat de la Generalitat, estableix entre els principis a observar en la prestació del servei públic, art. 5 i: "Afavorir la convivència, el respecte, el diàleg i la cooperació entre les persones amb independència del seu origen, ètnia, creences, orientació sexual o qualsevol altra circumstància personal o social".

En la **Instrucció del 15 de desembre de 2016** (DOGV núm. 7944 de 27/12/2016), del director general de Política Educativa, s'estableix el protocol

d'acompanyament per a garantir el dret a la identitat de gènere, l'expressió de gènere i la intersexualitat, amb la finalitat de dotar als centres educatius d'una eina eficaç que els permeta transformar-se en espai de llibertat i d'igualtat.

El protocol estableix que els centres educatius hauran de garantir que la documentació administrativa d'exposició pública reculla la identitat de gènere triada per l'alumnat, amb el consentiment de les seues mares, pares o tutors/tutores legals.

A més, es respectarà la imatge física, la lliure elecció de la indumentària de l'alumnat, l'accés i l'ús de les instal·lacions del centre d'acord amb la identitat de gènere sentida, incloent els lavabos i els vestuaris i que la comunitat educativa del centre es dirigeixca a les persones trans pel nom que hagen triat.

Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat, reconeix el dret a la identitat i a l'expressió de gènere

re en la Comunitat Valenciana. Refereix en el seu preàmbul que «La identitat de gènere és la vivència interna i individual del gènere així com cada persona la sent. Aquesta circumstància pot correspondre o no amb el sexe assignat en el naixement, per l'apreciació visual dels òrgans genitals externs. L'existència de persones trans, la identitat de gènere de les quals no correspon amb la que li van assignar en nàixer, és present en totes les cultures de la humanitat i en tot temps històric».

El Pla Director de Coeducació, contempla mesures que tendeixen a garantir el respecte de la diversitat d'orientacions sexuals i l'acceptació de les diferents expressions d'identitat de gènere que permeten superar estereotips i comportaments sexistes, discriminatoris i violents.

Recull l'objectiu d'impulsar una escola coeducativa com a espai estable i segur, en el qual es protegeixca a tot l'alumnat de tota discriminació, assetjament i/o agressió per la seua orientació sexual, identitat sexual i/o identitat de gènere, diversitat familiar, que els ajude a viure les seues relacions des de la igualtat i el respecte, superant actituds violentes, masclistes, homòfobes, bifòbiques i transfòbiques.

El Decret 104/2018, de 27 de juliol, del Consell, desenvolupa els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià. Prioritza assumir el principi d'inclusió educativa i l'educació per a totes i per a tots i per això fa necessari tornar a

conceptualitzar i definir el tots i totes no sols des del vessant de la discapacitat, sinó sobre tot l'alumnat, i especialment sobre les persones i col·lectius que estan en situació de major vulnerabilitat i en risc d'exclusió educativa i social o totes aquelles persones que per causes emocionals, funcionals, de convivència i participació, en interacció amb el seu context educatiu, poden estar sotmeses a pressions excloents o que troben barreres en l'accés, la presència, la participació i l'aprenentatge en els centres escolars.

Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat regula els drets de les persones trans en àmbits tan diversos com l'educatiu, sanitari, social o administratiu. El text recull, entre altres qüestions, el dret al reconeixement de la identitat de gènere de les persones transsexuals, lliurement manifestada, sense la necessitat de prova psicològica o mèdica.

En matèria educativa, la llei integral estableix que la Generalitat adoptarà les mesures necessàries en l'àmbit educatiu perquè es promoga el respecte i la protecció del dret a la identitat i l'expressió de gènere en aquest àmbit.

La Llei 23/2018, de 29 de novembre d'igualtat de les persones LGTBI, afirma la necessitat de la seua creació malgrat la presència de legislació protectora dels drets de les persones LGTBI en diferents sectors, la situació específica de discriminació que pateixen requereix una regulació pròpia que siga capaç d'atendre aquesta problemàtica particular.

L'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar són circumstàncies personals connectades amb el més íntim de la nostra identitat com a éssers humans. Per això, és necessari desenvolupar mesures en tots aquests àmbits: educació, salut, família, infància, adolescència, joventut, tercera edat, cultura, oci, esport, comunicació, treball, cooperació al desenvolupament, migracions, administracions públiques i les forces de seguretat i d'emergències.

Defineix en l'art. 4, per a facilitar l'aplicació del contingut de la llei, conceptes que s'inclouen en aquesta.

Estableix en el seu article 6 uns principis generals i drets que protegeixen el col·lectiu, i que regiran l'actuació:

- De les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, incloses en l'àmbit d'actuació de la llei.

Entre els principis: prevenció i detecció per a evitar conductes de LGTBI-fòbia; **entre els drets:** Igualtat i no discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar; reconeixement del dret a la pròpia personalitat (inclou el dret a construir per a si una autodefinició respecte a la sexualitat); dret a la privacitat, sense ingerències arbitràries (dret a optar per revelar o no la pròpia orientació sexual, identitat de gènere o diversitat corporal).

- En la seua actuació, els poders públics i de les administracions públiques, es seguiran els següents:

Principis generals

- Integritat i transversalitat de les mesures que s'adopten.
- Garantia del respecte a la pluralitat d'identitats, formació respecte a identitats no binàries.
- Sensibilització, prevenció i detecció de discriminació sobre les persones LGTBI.
- Foment de la participació i la representació en igualtat, en l'àmbit públic i privat.
- Formació especialitzada i capacitació de les persones professionals.
- Promoció de l'estudi i la investigació sobre les realitats LGTBI.

Drets:

- Protecció de la integritat física i moral, la dignitat i la llibertat.
- Protecció efectiva davant qualsevol acte de violència o agressió per causa directa o indirecta en l'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.
- Garantia d'un tractament adequat en matèria de salut.
- Atenció a la diversitat de situacions de discriminació.
- Protecció davant de represàlies.

La Llei 26/2018, de 21 de desembre, de drets i garanties de la infància i l'adolescència, regula en tres articles la protecció dels drets de les persones menors LGTBI.

- Article 31. Promoció i protecció dels drets en els mitjans de comunicació: En les franges horàries de programació infantil no s'emetran escenes o missatges que fomenten la violència, l'odi, el racisme, la xenofòbia, la LGTBI-fòbia, la disfòbia, el masclisme o qualsevol altre tipus de discriminació, o que perjudiquen el seu desenvolupament físic, mental i moral.
- Article 32. Promoció i protecció dels drets en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació: Els operadors de telecomunicacions i els que oferisquen accessos a serveis telefònics o telemàtics en establiments oberts al públic han d'adoptar les mesures tècniques i jurídiques necessàries per a garantir la protecció de les persones menors d'edat usuàries de telefonia, televisió i Internet, davant l'accés a continguts que fomenten la violència, l'odi, el racisme, la xenofòbia, la LGTBI-fòbia, disfòbia, el masclisme o qualsevol altre tipus de discriminació, o que perjudiquen el desenvolupament físic, mental i moral d'aquestes.
- Article 77. Protecció davant de continguts perjudicials per al desenvolupament. Es prohibeix la venda, exposició, oferiment a persones menors de díhuit anys de publicacions, vídeos,

videojocs o altre material d'exaltació o incitació a la violència, al racisme, a la xenofòbia, a la disfòbia, la LGTBI-fòbia, al masclisme i a qualsevol mena de discriminació, així com el que resulte perjudicial per al desenvolupament de la seua personalitat o contrari als drets i llibertats reconeguts per l'ordenament jurídic.

L'Ordre 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. En la quarta disposició de l'Ordre, porta per títol, Accions per a la igualtat de les persones LGTBI, indica que la Conselleria competent en matèria d'educació i tots els centres docents han de desenvolupar les accions previstes en el capítol III, de la Llei d'igualtat de les persones LGTBI, a fi de garantir l'exercici dels drets fonamentals i la no-discriminació per motius d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.

Decret 101/2020, de 7 d'agost, del Consell, de desenvolupament de la Llei 23/2018, de 29 de novembre, de la Generalitat, d'igualtat de les persones LGTBI.

Té com a finalitat desenvolupar reglamentàriament la Llei 23/2018, de 29 de novembre, de la Generalitat, d'igualtat de les persones LGTBI i s'empara en l'article 8.2 de l'Estatut d'Autonomia de

la Comunitat Valenciana, que atribueix als poders públics l'obligació de vetllar per la protecció i el respecte dels drets i deures que reconeix la Constitució Espanyola a totes les persones.

L'Estatut d'Autonomia afirma, en el seu article 10.1 que «la Generalitat defensarà i promourà els drets socials dels valencians que representen un àmbit inseparable del respecte dels valors i drets universals de les persones i que constitueixen un dels fonaments cívics del progrés econòmic, cultural i tecnològic de la Comunitat Valenciana».

El decret es divideix en quatre capítols:

- El capítol I referit a les disposicions generals recull els elements bàsics com són el seu objecte, el seu àmbit d'aplicació i els principis generals que han de guiar l'actuació dels poders públics de la Comunitat en l'aplicació d'aquest.
- El capítol II és el relatiu a l'organització, funcionament i competències del Consell Valencià LGTBI, que estableix també la composició i els mecanismes per a l'elecció dels seus organismes fonamentals.
- El capítol III estableix el deure de la Generalitat de disposar d'un servei de suport i assessorament per a les persones LGTBI, els seus familiars i persones properes, i estableix les prestacions amb les quals comptarà, així com el seu caràcter públic, que compte amb l'especificitat de l'atenció a les persones trans.

A més, es refereix als protocols d'atenció a la infància i l'adolescència LGTBI, a les persones

majoris LGTBI, a les persones LGTBI víctimes de delictes d'odi i els protocols de lluita contra l'assetjament en l'àmbit educatiu, així com polítiques en l'àmbit de l'ocupació.

- El capítol IV regula el procediment sancionador en el marc de la Llei 23/2018 així com els òrgans competents en el marc d'aquest procediment.

L'Article 3. Estableix els principis general que les administracions públiques han de potenciar: respectar i protegir els drets de les persones LGTBI i dels grups en els quals s'integren; garantir que aquests drets siguen reals i efectius; facilitar a les persones LGTBI, i als grups en què s'integren, la participació i la representació en tots els àmbits de la vida social; contribuir a la superació dels estereotips que afecten negativament la percepció social d'aquestes persones; establir mesures concretes per a aconseguir una societat més justa, lliure i equitativa basada en la igualtat d'oportunitats de les persones LGTBI i en l'acceptació de la diversitat com un valor afegit.

L'Article 6. Estableix la finalitat del Consell Valencià LGTBI: com a òrgan de participació ciutadana de la Generalitat i com a òrgan consultiu de l'administració, té com a principal finalitat l'avaluació i el seguiment de l'aplicació de la Llei 23/2018, i de l'Estratègia Valenciana per a la Igualtat LGTBI.

Li correspon fomentar la cooperació entre l'Administració de la Generalitat, les administracions competents en el seu àmbit d'aplicació i aquelles

associacions de la societat civil que desenvolupen la seua labor en la Comunitat Valenciana i que treballen en l'àmbit de la igualtat i la no discriminació de les persones LGTBI.

Pel que fa a las polítiques d'atenció a les persones LGTBI, enumera:

- Article 21. Servei d'assessorament i suport a les persones LGTBI, els seus familiars i les persones properes. La Generalitat disposarà d'un servei públic d'informació, orientació i assessorament integral, psicològic, legal, administratiu i social, amb inclusió dels seus familiars i persones properes, en relació amb les necessitats de suport específicament lligades a la condició de persona LGTBI, així com a la interseccionalitat. El servei atindrà de manera específica a les persones trans en les seues necessitats socials, i oferirà orientació educativa i laboral i assessorament en qüestions jurídiques i sanitàries. El servei prestarà una atenció integral, incloent assessorament jurídic, a les persones LGTBI víctimes de violència per LGTBIfòbia i les que sol·liciten asil per motius d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar. El personal encarregat del servei haurà de tindre coneixement acreditat, per formació o per experiència, de les realitats LGTBI.
- Article 22. Protocol d'atenció a les persones LGTBI majoris.

L'atenció gerontològica que reben les persones LGTBI a través dels serveis socials, assistencials o residencials, es farà seguint un protocol d'atenció i coordinació que serà realitzat conjuntament entre la direcció general amb competència en protecció de les persones majoris i la direcció general amb competències en matèria LGTBI. El personal encarregat de l'atenció gerontològica, haurà de tindre coneixement, per formació o per experiència, de les realitats LGTBI.

- Article 24. Protocol davant de casos d'assetjament i violència en l'àmbit educatiu.
- Article 25. Polítiques de foment de la igualtat LGTBI en l'ocupació.
- Article 26. Protocol per a l'atenció de víctimes de delictes d'odi.

Pla d'acció: Objectius generals

Els objectius generals es recullen en la **taula 1**. Estan redactats en forma de frases el subjecte de les quals és, en tots els casos, la ciutadania. Això significa que, si bé és l'Ajuntament de Dénia la institució que impulsa i posa en marxa les accions requerides per a aconseguir els objectius, el seu assoliment es materialitza a través de l'acció ciutadana.

En les columnes de la taula queden representades les diferents àrees d'actuació i en les files es representen els objectius generals de cadascun dels tres àmbits sociològics analitzats en el nostre estudi. Tots els objectius s'han formulat en termes dels resultats esperats, de manera que siga factible la seua avaluació i eventual quantificació amb el transcurs del temps.

En l'esfera dels coneixements (segona columna de la taula), estan els objectius de naturalesa **individual** que requereixen accions de naturalesa **informativa**. En aquest àmbit, l'èxit de les accions que s'empreguen podria veure's amenaçat per un possible conflicte intrapersonal produït per la incongruència entre els coneixements o experiències que ja posseeix la persona i els nous coneixements que adquireix. Per il·lustrar-ho amb un exemple, un missatge com "l'esport és sa" podria competir amb la peresa que fa practicar-lo. En aquest cas, seria preferible un missatge del tipus "sabem el que costa, però l'esport és sa".

En l'esfera dels comportaments (tercera columna de la taula), els objectius són de naturalesa **interindividual** o microsocia, ja que ens estem referint a conductes interpersonals o socials, i aquestes

requereixen accions de naturalesa formativa. En aquest àmbit, l'èxit de l'acció podria veure's dificultat pel conflicte entre la conducta que s'espera de nosaltres i la conducta que manifestem. Entra en aquesta esfera, a tall d'exemple, creuar a peu un semàfor en roig quan ho fa la persona que ens acompanya. En aquest cas, un dels components de l'acció formativa hauria de ser l'entrenament en assertivitat.

Finalment, en l'esfera de la cultura (quarta columna de la taula) trobem objectius de naturalesa **supraindividual** o macrosocial que requereixen accions de naturalesa **fàctica**. En aquest àmbit, l'èxit de l'acció podria veure's dificultat pel conflicte entre els fets presenciats o experimentats i els hàbits adquirits per les persones. Ací serveixen d'exemple alguns fets que la cultura ha incorporat plenament, però que en el seu moment van ser objecte de rebuig o fins i tot de persecució i condemna. Pensem en el divorci, o en el topless a les platges. Són molts els factors que podrien afectar l'èxit de les accions que tendeixen a produir canvis culturals, com per exemple la rellevància social de les persones o entitats que promouen el canvi, el grau en què el canvi afecta a la vida quotidiana de les persones, l'existència de casos similars en altres llocs o moments, el nivell de demanda social, etc. D'aquí ve que siga imprescindible educar en igualtat des de la diversitat per a totes les persones mitjançant la sensibilització, la informació i la formació en matèria d'identitats o orientacions sexuals.

Taula 1. Objectius Generals

> La Ciutadania...	> Coneixements	> Comportaments	> Cultura
Salut i serveis socials	...coneix els problemes de salut relacionats amb la qüestió LGTBI	...incorpora a la seua vida la salut com a tema rellevant	...trenca tabús
Cultura i turisme	...coneix les accions que es porten a terme a Dénia	...participa en activitats culturals	...percep Dénia com una ciutat diversa i segura
Esports	...coneix el dret i el potencial de qualsevol persona per a practicar esport	...no discrimina en l'esport	...comprén que l'esport és salut per a totes les persones
Festes i oci	...accepta que totes les persones poden ser creatives	...inclou a totes les persones en les activitats festives comunitàries	...concep les festes com a gaudi compartit
Educació i joventut	...coneix les etapes vitals i els seus problemes	...negocia i orienta	...es guia per l'educació, el respecte i l'empatia
Acció social i participació	...coneix les vies de participació social	...participa en la societat	...assumeix protagonisme
Seguretat, treball i erradicació de la diversifòbia	...coneix els factors protectors i de risc en matèria de seguretat i laboral	...prevé, ajuda i defén actituds inclusives	...concep els espais públics i laborals com a llocs d'ús compartit en igualtat

7
Objectius
específics

Cadascuna de les àrees temàtiques en les quals s'han classificat els objectius específics ve introduïda pels fonaments de dret en els quals es basa la seua formulació. No obstant això, per damunt de les normes que emparen a cada objectiu específic, tenen com a base comuna dos principis legals:

L'article 9.2 de la Constitució espanyola consagra l'obligació dels poders públics de promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguen reals i efectives.

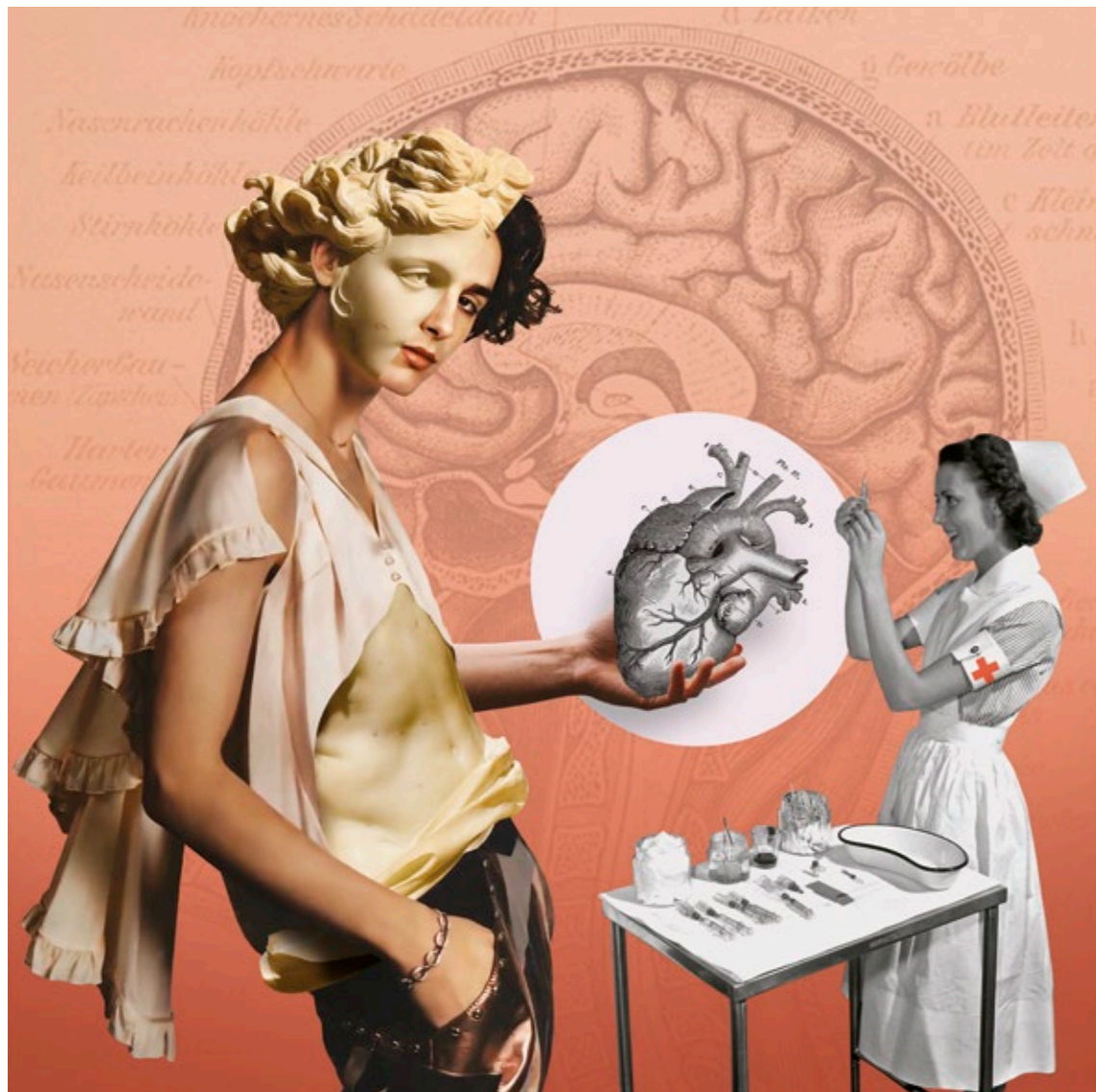
L'article 14 de la Constitució Espanyola proclama el dret a la igualtat i a la no discriminació sense que pugua prevaldre cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

En la mesura que siga possible, els objectius específics (**Taula 2: Objectius específics**) estan formulats de manera que la seua consecució requereisca alguna activitat per part de la ciutadania, una interacció entre persones LGTBI i no LGTBI, i que aquesta interacció es duga a terme tant en la modalitat "cara a cara" com en la modalitat de grup.

Taula 2. Objectius Específics

> La Ciutadania...	> Coneixements	> Comportaments	> Cultura
Salut i Serveis Socials	...coneix els seus drets en matèria de salut sexual, els recursos públics i privats disponibles, així com els problemes de salut física i mental potencialment relacionats amb la qüestió LGTBI ...rep educació en matèria de salut física, mental i sexual	...porta a terme conductes saludables i fa front als riscos per a la seua pròpia salut física, mental, sexual i la dels altres ...recorre als serveis sanitaris(CSSR) per a fer consultes o resoldre dubtes sobre la salut LGTBI	...despulla el seu esquema conceptual de tabús i estigmes relacionats amb el col·lectiu LGTBI
Cultura i turisme	...coneix el Pla d'Acció de l'Ajuntament de Dénia en matèria LGTBI, així com els actes i manifestacions culturals incloents programats a Dénia	...assisteix a actes i manifestacions culturals incloents i hi participa	...percep Dénia com una ciutat diversa i lliure de discriminació, coacció i violència

Esports	...coneix les potencialitats de qualsevol persona per a practicar esport, així com el seu dret a fer-ho	...inclou a totes les persones en la pràctica conjunta d'aquells esports que hagen triat	...té clara la funció que exerceix l'esport en la salut i en la socialització de totes les persones
Festes i oci	...reconeix la creativitat i les potencialitats de tota persona, així com el seu dret a la diversió i a l'esplai en societat	...inclou a totes les persones en les activitats festives comunitàries i admet la transgressió com un element més de la diversió i de l'esplai	...concep les festes com una ocasió per al gaudi compartit i l'oci com una ocasió per a construir teixit social i no per a la discriminació
Educació i joventut	...coneix les etapes vitals de la vida de totes les persones i els problemes associats a cada una d'aquestes	...substitueix la negació per la negociació, i la direcció per l'orientació o <i>counseling</i> i la informació	...es guia pel respecte mutu en igualtat, la solució de conflictes i l'empatia, autoestima, assertivitat, autoerotisme
Acció social i participació	...coneix les vies de participació social, així com els diferents referents associatius	...participa en la societat de forma individual o bé a través de l'associacionisme o el voluntariat	...assumeix i interioritza el paper de corresponsable i coautora dels desenvolupaments socials en matèria LGTBI que passa per l'associacionisme i la visibilitat de les persones LGTBI de Dénia
Seguretat, treball i eradicació de la diversifòbia	...coneix els factors de risc i els factors protectors en matèria de seguretat, vulnerabilitat i victimització	...disposa d'habilitats de prevenció, ajuda i defensa a persones del col·lectiu LGTBI i està disposat a posar-les en pràctica arribat el moment	...concep els espais públics i laborals com a llocs d'ús compartit lliures de violència i discriminació

Salut i
serveis
socials

La Llei 23/2018, de 29 de novembre, de la Generalitat, d'igualtat de les persones LGTBI, a la qual es referiran tots els capítols i articles que s'esmenten a partir d'ara, estipula en el capítol 2, article 15, "Protecció del dret a la salut física, mental, sexual i reproductiva", que "totes les persones tenen dret

al més alt nivell de gaudi de la salut física i mental, inclosa la salut sexual i reproductiva, sense cap discriminació per raó de la seua orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar."

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Celebrar jornades específiques de formació per al personal de l'Ajuntament en l'àmbit de la diversitat sexual	Nombre de jornades	2022	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública, Regidoria de Recursos Humans
Celebrar jornades de portes obertes sobre salut LGTBI en instal·lacions sanitàries o assimilables	Nombre de jornades de portes obertes	2022	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Distribució de fullets informatius sobre prevenció i salut sexual i per a la salut física i mental de les persones LGTBI com per a les persones del seu entorn	Nombre de fullets	2022-25	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Elaboració d'una guia amb tots els recursos sanitaris socials amb què compta el municipi	Publicació guia	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organització d'activitats de difusió, informació, sensibilització i mobilització orientades a l'educació de la ciutadania en matèria de salut física, mental i sexual (taules informatives, conferències, etc.)	Nombre d'activitats programades	2021-2025 ²⁷	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Impartició de xarrades sobre diversitat i drets sexuals (Principis de Yogyakarta)	Nombre de xarrades impartides	2022-2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Habilitació d'una línia telefònica per a tractar qüestions LGTBI	Número de la línia telefònica	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Confecció i distribució d'un registre de persones professionals especialitzades en qüestions LGTBI	Elaboració del registre	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Serveis Socials Regidoria de Participació Ciutadana

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Programació d'un cicle de ponències en què s'exposen casos, experiències i històries de vida	Nombre de ponències realitzades	2024	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Incorporació de la diversitat sexual en els projectes culturals i socials del municipi	Nombre de projectes que incorporen la diversitat sexual	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Cultura, Regidoria de Participació Ciutadana

²⁷ 4 de setembre (Dia Mundial de la Salut Sexual), 14 de febrer (Dia Europeu de la Salut Sexual), 29 de juny (Aniversari de la Declaració Universal dels Drets Sexuals o Declaració de València)

Cultura i turisme

En el capítol 7, article 34, punt 2, “Promoció d’una cultura inclusiva”, la Llei estableix que “s’adoptaran mesures de suport i foment d’iniciatives i expressions artístiques, culturals, patrimonials, recreatives i esportives relacionades amb la diversitat sexual, familiar, de gènere i de desenvolupament sexual.” Més endavant, en el punt 3, la Llei especifica, entre altres coses, que “totes les biblioteques de

titularitat municipal hauran de comptar amb un fons bibliotecari i filmogràfic específic en matèria de diversitat sexual, familiar, de gènere i de desenvolupament sexual. El contingut dels materials haurà de ser respectuós amb els drets humans. En els municipis de més de 25.000 habitants conformaran una secció específica.”

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Presentació del I Pla Municipal LGTBI	Presentació del I Pla	2021	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Divulgació del I Pla Municipal LGTBI	Publicació en la web oficial de l’Ajuntament de Dénia	2021-2022	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Participació Ciutadana
Elaborar mapa LGTBI	Elaboració del mapa	2023	Regidoria de Turisme Regidoria de Cultura Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Instaurar un espai dedicat a la diversitat en les biblioteques i/o espais públics municipals	Nombre d’espais dedicats	2023-2024	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública, Regidoria de Cultura Regidoria d’Educació
Formació específica al personal d’atenció turística en temes de diversitat sexual	Nombre d’accions formatives	2022	Regidoria de Cultura Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Recursos Humans

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Instaurar una setmana temàtica en la qual es duguen a terme activitats lúdiques, representacions teatrals, recitacions i qualsevol altra modalitat d’actuació en la qual pares, mares, filles i fills intervinguen com a autors i executants	Celebració de la setmana temàtica	2021-2025	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Obrir una bústia virtual sota el lema “La meua experiència LGTBI” o similar, on la ciutadania pugui narrar de manera anònima les seues experiències amb persones LGTBI	Entrada en servei de la bústia virtual	2022	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Participació Ciutadana
Instaurar un concurs literari amb caràcter anual sobre temàtica LGTBI que tinga com a escenari la ciutat de Dénia	Convocatòria del concurs	2023	Regidoria de Cultura Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

Acciones propuestas en el campo de los cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Revisar la cartelleria de totes les instal·lacions municipals, així com la pàgina web de l’Ajuntament, i substituir, si n’hi haguera i on fora pertinent, les expressions sexualitzades	Absència d’elements sexistes en els textos publicats per l’Ajuntament	2023-2024	Totes las regidories i Alcaldia INCLÒS URBANISME
Creació de un logotip que identifique a Dénia com a ciutat diversa	Elaboració del logotip	2022	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

Acciones propuestas en el campo de los cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Creació d'un espai específic en la web municipal LGTBI	Creació de l'espai web	2021-2022	Alcaldia Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Organitzar un taller festiu a l'aire lliure sobre diversitat sexual, on les persones visitants puguen practicar activitats multigènere, transgènere o intergènere de tipus maquillatge, artesanía, roba, pintura, sàtira, imitacions, etc.	Realització del taller	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Projecció de documentals o pel·lícules de temàtica LGTBI	Nombre de documentals i pel·lícules projectades	2022-23	Regidoria de Cultura Regidoria de Turisme Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

10 Esports

En el capítol 7, article 35, punt 1, la Llei estableix que “La Generalitat promourà i vetlarà perquè la participació en les pràctiques físiques i esportives, com en activitats amb un important impacte so-

cialitzador, es realitzi en termes d'igualtat, sense discriminació per motius d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.”

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Exhibir en espais esportius, a través de pancartes, pantalles, etc., frases curtes al·lusives a assoliments obtinguts per atletes i esportistes LGTBI a tot el món	Nombre d'accions realitzades	2022-2025	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Organitzar una exposició itinerant sobre temàtica LGTBI en relació amb l'esport	Realització de l'exposició	2024	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Cultura
Convocar un concurs en línia sobre el binomi LGTBI-esport per a obtenir un premi (llibre, entrades per a un encontre esportiu, etc.)	Convocatòria del concurs	2023	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Cultura Regidoria de Participació ciutadana
Formació específica al personal relacionat amb l'activitat física i personal tècnic d'instal·lacions municipals i privades en temes de diversitat	Nombre d'accions formatives	2021-2025	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Cultura

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Fer tallers en els quals la ciutadania treballa sobre temes relacionats amb el binomi LGTBI-esport	Nombre de tallers realitzats	2021-2025	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Participació ciutadana
Programar una “setmana de l'esport inclusiu” amb activitats esportives en les quals no s'establisca cap distinció de gènere dins dels equips o entre contrincants	Celebració de la setmana de l'esport inclusiu	2023	Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Promoure un gran pacte amb tots els clubs i entitats esportives d'erradicació de la diversifòbia en l'àmbit esportiu	Nombre d'entitats adscrites	2023	Alcaldia Regidoria d'Esports Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Realitzar tallers escolars sobre l'esport inclusiu	Nombre de tallers realitzats	2022-2025	Regidoria d'Educació Regidoria d'Esports, Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública
Realitzar xarrades-col·loqui sobre el llenguatge sexista en l'esport	Nombre de xarrades col·loqui realitzades	2022-2025	Regidoria d'Educació Regidoria d'Esports, Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat pública Regidoria de Participació Ciutadana

11
Festes i oci

En el capítol 7, article 35, punt 2, la llei estableix que “s’adoptaran les mesures precises per a garantir que les activitats recreatives, d’oci i temps lliure

es gaudisquen en condicions d’igualtat i respecte a la realitat LGTBI, evitant qualsevol acte de perjudici, fustigació i violència física o psicològica.”

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organitzar conferències, xarrades i col·loquis en els quals persones LGTBI vinculades amb les festes i l’oci (artistes fallers, músics, pirotècnics), de manera voluntària, exposen la seua trajectòria vital i les seues experiències	Nombre de conferències, xarrades i col·loquis realitzats	2022-2025	Regidoria de Festes Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública
Incloure en la secció LGTBI de la pàgina web un apartat on es difonga informació sobre successos, esdeveniments, persones, assoliments, notícies, etc., relacionats amb la realitat LGTB en les festes i l’oci	Inclusió de la secció en la pàgina web	2022-2025	Alcaldia Regidoria de Festes Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Promoure un gran pacte amb totes les entitats de festa i oci d’erradicació de la diversifòbia en l’àmbit festiu	Nombre d’entitats adscrites	2023	Alcaldia Regidoria de Festes Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organitzar exposicions temàtiques en les quals es presente la biografia de persones LGTBI vinculades amb les festes i l’oci, així com les seues aportacions pictòriques, musicals, fotogràfiques, literàries o d’un altre tipus	Nombre d’exposicions realitzades	2023	Regidoria de Festes Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública
Habilitar un “espai de la transgressió” durant les festes patronals on cada visitant pugui donar curs a la seua capacitat creativa i expressiva en matèria d’indumentària, maquillatge, dibuix, relat, representació teatral, humor, etc.	Habilitació de l’espai	2022	Regidoria de Festes Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública Regidoria d’Urbanisme

12

Educació i joventut

En el cap. 3 article 21, “Accions de formació, participació i divulgació”, punt 1, la llei estableix que “tota persona té dret a la lliure informació i a rebre una formació integral, sense exposar-se a cap discri-

minació per motius d’orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.”

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Distribuir informació sobre la varietat biofisiològica dels éssers humans	Nombre de difusions realitzades	2022-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública
Distribuir informació sobre la terminologia LGTBI	Nombre de difusions realitzades	2022-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Campanya en els Consells escolars dels diferents centres educatius sobre el protocol d’acompanyament per a garantir el dret a la identitat de gènere, l’expressió de gènere i la intersexualitat	Nombre de campanyes realitzades	2021-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Realitzar tallers per a pares/mares, alumnat i professorat sobre el tema del ciberassetjament per motius de discriminació LGTBI	Nombre de tallers realitzats	2021-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat, Serveis Socials

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organitzar tallers per a treballar l’empatia cap a persones LGTBI on s’analitzen les seues situacions, problemes, necessitats o manques, i es practiquen formes de comportament adequades a cada cas	Nombre de tallers realitzats	2021-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat, Serveis Socials
Organitzar un joc de rol a les escoles on l’alumnat visca per un moment la situació d’una persona LGTBI sota el lema “posa’t al seu lloc”	Nombre de jocs de rol realitzats	2021-2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Diagnòstic de la percepció sobre els Drets sexuals entre l’alumnat de Dénia	Diagnòstic de la percepció sobre els Drets sexuals entre l’alumnat de Dénia	2024	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Elaborar un pla socioeducatiu per a la integració dels aprenentatges dels drets sexuals en funció de les edats de les persones participants en els tallers de coeducació de les sexualitats, diversitat i drets Sexuals	Elaboració del pla	2025	Regidoria d’Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Distribuir entre l'alumnat i les famílies, sota un lema del tipus "La diversitat sexual en la Història", fullets informatius sobre grans personatges LGTBI	Nombre de fullets distribuïts	2021-2025	Regidoria d'Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Participació Ciutadana
Amb un lema del tipus "La diversitat sexual en la Història", organitzar trobades informatives per a mares i pares de l'alumnat on s'analitzi la transcendència que té una educació en la diversitat per al ple desenvolupament de les potencialitats de les seues filles i fills	Nombre de trobades celebrades	2022-2025	Regidoria d'Educació Regidoria de Joventut Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Participació Ciutadana
Dedicar carrers, places i espais públics a persones rellevants LGTBI	Nombre d'espais dedicats	2021-2022	Alcaldia Regidoria d'Educació Regidoria d'Urbanisme Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat

15

Acció social
i participació

En el títol I, Disposicions generals, article 1, punt 1, la llei exposa que la seua finalitat és “establir les condicions per les quals els drets de les persones

LGTBI, i dels grups en els quals s’integren, siguen reals i efectius, [i] facilitar-los la participació i la representació en tots els àmbits de la vida social.”

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Establir una xarxa d’intercanvi de bones pràctiques entre organitzacions, departaments, empreses i altre tipus d’entitats sobre el fet LGBTI	Nombre d’integrants de la xarxa	2024-2025	Regidoria de Participació Ciutadana Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria del Major
Elaborar un protocol de conducta no discriminatòria en un llenguatge accessible a tota la població	Elaboració del protocol	2024	Alcaldia Regidoria de Cultura Regidoria de Recursos Humans
Difondre un protocol de conducta no discriminatòria en un llenguatge accessible a tota la població	Nombre d’accions	2025	Totes les regidories

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Promoure la participació d’associacions i col·lectius LGBTI	Nombre d’associacions i col·lectius LGBTI implicats	2021-2025	Totes les regidories
Promoure les demandes LGBTI en els pressupostos participatius	Nombre de demandes proposades	2021-2025	Regidoria d’Hisenda Regidoria de Participació Ciutadana Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria del Major

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organitzar xarrades intergeneracionals on les persones LGBTI majors compartisquen les seues experiències amb les generacions més joves	Nombre de xarrades realitzades	2022-2025	Regidoria de Joventut Regidoria de Participació Ciutadana Regidoria de Cultura Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria del Major

Seguretat, treball
i erradicació de la
diversifòbia

En el capítol 11, article 41, la Llei regula l'atenció a les víctimes i estableix l'elaboració d'un protocol per a l'atenció de les víctimes de delictes d'odi per motiu d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar. La mateixa Llei, en l'article 42, punt 1, regula la formació dels cossos de seguretat i emergències a través de la formació dels cossos de policia local i els cossos de seguretat i emergències.

La Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic de l'Ocupació Pública, en l'article 4.2 recull que les persones treballadores tenen dret: "c) A no ser discriminades directament o indirecta per a l'ocu-

pació, o una vegada empleades, per raó de sexe, estat civil, edat, origen racial o ètnic, condició social, religió o conviccions, idees polítiques, orientació sexual, afiliació o no a un sindicat, discapacitat així com per raó de llengua, dins de l'Estat espanyol. e) En la relació de treball, les persones treballadores tenen dret al respecte de la seua intimitat i a la consideració deguda a la seua dignitat, compresa la protecció enfront d'ofenses verbals i físiques de naturalesa sexual i davant de l'assetjament per raó d'origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual."

Accions proposades en el camp dels coneixements:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Formació a la policia local específica sobre diversitat afectivosexual i prevenció de la diversifòbia	Nombre d'accions formatives	2021-2025	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Organitzar unes xarrades-col·loqui sobre factors criminògens i factors victimògens en l'àmbit LGTBI	Nombre de xarrades realitzades	2022-2025	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Difondre informació sobre la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delicte, publicada en el BOE número 101, de 28.04.2015	Nombre de comunicacions enviades	2021	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat

Accions proposades en el camp dels comportaments:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Organitzar jornades sobre la prevenció situacional dels delictes contra persones LGTBI	Nombre de jornades realitzades	2022	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat
Impartir un curs formatiu a persones professionals de la seguretat sobre el tracte específic amb persones LGTBI en l'àmbit de la denúncia, o amb aquelles que demanden informació, assessorament o seguretat	Realització del curs	2022	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans
Realitzar un taller sobre estratègies d'actuació ciutadana davant successos discriminatoris, intimidatoris o violents	Realització del taller	2023	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans
Elaboració d'un registre específic d'accions de diversifòbia	Elaboració del registre	2025	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans
Elaboració d'un protocol específic d'atenció a les víctimes de diversifòbia	Elaboració del protocol	2024-2025	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans
Promoure un gran pacte amb totes les entitats de comerç i restauració d'erradicació de la diversifòbia en l'àmbit del comerç i turisme	Nombre de comerços i restaurants adscrits	2023	Alcaldia Regidoria de Comerç Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública
Incloure en la secció LGTBI de la pàgina web un apartat on es difonga informació sobre comerços, restaurants i altres entitats econòmiques amb segell LGTBI	Inclusió de la secció en la pàgina web	2022-2025	Alcaldia Regidoria de Comerç Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat i Sanitat Pública

Accions proposades en el camp de la cultura:

> Acció	> Indicador	> Termini	> Lideratge
Habilitar un “autobús itinerant” que, estacionat cada dia de la setmana en un barri diferent de Dénia, oferisca serveis d’informació, consulta i assessorament a la ciutadania	Itinerari de l’autobús	2024	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans Regidoria d’Urbanisme
Registre d’intervencions realitzades per l’autobús	Elaboració del registre	2025	Regidoria de Seguretat, Igualtat, Diversitat Regidoria de Recursos Humans

15

Seguiment i
avaluació del pla

L'avaluació és un dels components essencials de tot projecte de polítiques públiques. Callejo Gallego la defineix com “juí sistemàtic sobre alguna de les característiques o un conjunt de les característiques d'una acció política²⁸.” Aquest autor fonamenta la necessitat d'avaluar les accions polítiques sobre la base dels principis de rendiment de comptes i transparència²⁹.

Utilitzant la classificació que Callejo i Viedma³⁰ fan de l'avaluació de plans, projectes i programes de caràcter social, el Pla d'Acció proposat ací requerria quatre tipus d'avaluació: una del tipus ex-ante (identificació i formulació del projecte), una avalució de processos (des del moment en què s'inicia l'execució fins a l'informe final), una avalució del terme mitjà (en la fase intermèdia de l'execució) i una avalució ex-post (resultats finals i recomanacions per a futures intervencions).

L'avaluació ex-ante, en la seua fase diagnòstica està completada en aquest Pla de diversitat. Aquesta avalució ha consistit en la verificació que els instruments utilitzats per a l'obtenció d'informació i la realització de la diagnosi han tingut la necessària base teòrica i metodològica, tal com ha quedat documentat en els informes presentats a l'Excel·lentíssim Ajuntament de Dénia, Jesús Pobre i la Xara.

L'avaluació ex-ante, en la seua fase de formulació, s'ha de considerar completada ja que s'han

verificat les condicions que autors com Nirenberg, Brawerman i Ruiz³¹ plantegen com a característics d'aquesta fase, i que són: verificar la solidesa de les institucions involucrades en el projecte, de les idees bàsiques que el sustenten teòricament, dels objectius proposats i del disseny adoptat per a aconseguir-los. Referent a això es verifiquen els extrems als quals fan referència Callejo i Viedma:

- Presentació formal de la documentació del projecte
- Antiguitat, trajectòria i experiència de la institució
- Capacitat de la institució per a fer front al projecte
- Composició multidisciplinària de l'equip
- Adequació dels perfils professionals dels membres de l'equip
- Fonamentació adequada del diagnòstic
- Coherència entre el diagnòstic i els objectius
- Adequació de les accions d'intervenció

Els tipus d'avaluació que es comentaran d'ara en avant només es podran executar quan el Pla de Diversitat es pose en marxa, per la qual cosa caldrà entendre que, quan s'expose a continuació, seran només recomanacions. Es tracta de l'avaluació de processos, l'avaluació del terme mitjà i l'avaluació ex-post.

Avaluació de processos: el seu objectiu és comprovar que les accions contingudes en el Pla es desenvolupen d'acord a la forma i als terminis planificats. En aquesta fase interessa avaluar l'activitat dels equips, l'abast de les accions a tota la població a la qual van dirigides, la comprensió de les accions per part de la població destinatària, l'adequació dels equips de persones i els mitjans a la gestió del Pla.

Avaluació de terme mitjà: té com a objectiu comprovar si s'han realitzat les accions programades i si s'han aconseguit els resultats esperats. En tractar-se d'una avalució realitzada cap a la meitat del Pla en termes temporals, aquesta avalució aporta informació de gran utilitat per a realitzar els ajustos pertinents en la gestió i desenvolupament de la segona meitat del Pla.

Avaluació ex-post: el seu objectiu principal és verificar si s'han aconseguit els resultats esperats, és a dir, si s'han aconseguit els objectius específics i generals proposats en la fase inicial del projecte. Un aspecte important que s'ha de tindre en compte en aquest tipus d'avalució és la comprovació que els resultats observats es deuen a les accions que s'han dut a terme durant la realització del Pla, ja que, en cas contrari, es cometria un error d'atribució de causes.

Finalment, formulant les diferents activitats d'avalució en forma d'objectius, es proposen les accions següents:

Objectiu general:

- Avalució dels resultats del Pla de Diversitat

Objectius específics:

- Constitució d'un grup de seguiment del Pla de Diversitat
- Definició de criteris de mesurament de resultats
- Definició dels instruments de mesurament
- Reunions periòdiques del grup de seguiment
- Difusió dels resultats en mitjans de comunicació

²⁸ Callejo Gallego, M.J. La evaluación de las políticas públicas. En Apuntes de Política Criminal. Dykinson S.L. Madrid, 2019. Cap. 4. P.147.

²⁹ Íbidem, p. 149.

³⁰ Callejo Gallego, M.J., Viedma Rojas, A. Proyectos y estrategias de investigación social: la perspectiva de la intervención. McGraw Hill. 2005.

³¹ Nirenberg, O., Brawerman, J., Ruiz, V. Programación y evaluación de proyectos sociales. Aportes para la racionalidad y la transparencia, Barcelona: Paidós, 2003

16

Glossari

Per a facilitar l'aplicació del present Pla de diversitat sexual s'exposen algunes definicions expressades en la Llei 23/2018, de 29 de novembre, d'igualtat de les persones LGTBI:

1. Orientació sexual: el fet de sentir desig, afecte o atracció física o afectiva per una persona, amb independència de realitzar o no pràctiques sexuals. Si se sent únicament amb persones de diferent sexe, es denomina orientació heterosexual, si se sent únicament amb persones del mateix sexe, es denomina orientació homosexual, i si se sent amb persones de diferents sexes, no necessàriament al mateix temps, de la mateixa manera, ni en el mateix grau ni amb la mateixa intensitat, es denomina orientació bisexual.

2. Identitat de gènere: vivència interna i individual del gènere així com cada persona el sent i autodetermina, i pot o no correspondre amb el sexe assignat en el moment del naixement.

3. Expressió de gènere: manifestació de cada persona de la seua identitat de gènere.

4. Persones amb comportament de gènere no normatiu: persones que expressen actituds, rols, comportaments, manera de vestir o de denominar-se que no corresponen al que culturalment s'espera del gènere que els ha sigut assignat.

5. Desenvolupament sexual: anatomia sexual, òrgans reproductius o patró cromosòmic d'una persona. En aquest terme estan inclosos els canvis físics, sexuals, psicològics, cognoscitius i socials que es produeixen al llarg del creixement de les persones.

6. Intersexualitats o diferències del desenvolupament sexual: és un ventall de condicions associades a un desenvolupament sexual atípic de les característiques sexuals. En aquesta definició s'inclouen etiquetes diagnòstiques i nosològiques com la síndrome de Klinefelter, la síndrome de Turner, la hiperplàsia suprarenal congènita, la síndrome d'insensibilitat completa als andrògens, la síndrome d'insensibilitat parcial als andrògens, la síndrome de Rokitansky, deficiències enzimàtiques o les disgenèsies gonadals –mixta, completa o síndrome de Swyer, parcial–, deficiència d'esteroides 5-alfa-reductasa, dèficit 17- β -HSD, micropenis, hipospàdies, desenvolupament sexual divers ovotesticular o la mutació del gen Nr5a1, entre altres.

7. Persones amb variacions intersexuals: a l'efecte d'aquesta llei, s'entendran dins d'aquesta categoria, totes aquelles persones amb alguna condició de les definides en el punt anterior.

8. Cos no binari: es considera d'aquesta manera aquell cos amb alguna de les condicions definides en la definició d'intersexualitats o diferències del desenvolupament sexual.

9. Grup familiar: conjunt de persones que conformen una família en el sentit més ampli i divers del terme, és a dir, que mantenen una relació d'afectivitat entre elles, i poden o no tindre descendència.

10. LGTBI: sigles de les paraules lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals. Per a la present llei, quan es faça referència al col·lectiu LGTBI s'entendran també incloses les persones, independentment de la seua edat, amb orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere no normativa, o desenvolupament sexual no binari, així com totes les persones que formen part de famílies LGTBI.

11. Famílies LGTBI: persones LGTBI que mantenen una relació d'afectivitat entre elles, o persones LGTBI i les seues filles i fills o xiquets, xiquetes o adolescents que tinguen en acolliment.

12. LGTBIfòbia: odi, rebuig, prejudici o discriminació cap a persones lesbianes, gais, bisexuals, trans o amb variacions intersexuals o a qualsevol altra persona per motiu de la seua orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.

13. Intolerància per gènere: forma de violència que s'exerceix contra les persones amb comportament de gènere no normatiu, especialment en la infància i l'adolescència.

14. Discriminació directa: existirà quan una persona haja sigut, siga o puga ser tractada de manera menys favorable que una altra en situació anàloga o comparable, per motius de la seua orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.

15. Discriminació indirecta: existirà quan una disposició, criteri o pràctica aparentment neutres, puguen ocasionar un desavantatge particular a persones per motius de la seua orientació sexual,

identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.

16. Discriminació múltiple: existirà quan, a més de discriminació per motiu d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar, una persona patisca de manera simultània discriminació per altres motius recollits en la legislació europea, nacional o autonòmica.

17. Discriminació per associació: es produeix quan una persona és objecte de discriminació per la seua relació amb una persona o grup LGTBI.

18. Discriminació per error: existirà quan es done una situació en la qual una persona o un grup de persones són objecte de discriminació per orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar a conseqüència d'una apreciació errònia.

19. Assetjament discriminatori: existirà quan qualsevol comportament o conducta que per raons d'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar, es realitze amb el propòsit o l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una o diverses persones i de crear un entorn intimidatori, hostil, degradant, ofensiu o segregat.

20. Represàlia discriminatòria: existirà quan un tracte advers o efecte negatiu es produïska contra una persona a conseqüència de la presentació d'una queixa, una reclamació, una denúncia, una demanda o un recurs, de qualsevol tipus, destinat a evitar, disminuir o denunciar la discriminació o

l'assetjament al qual està sotmesa o ha sigut sotmesa per motiu de la seua orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar.

21. Victimització secundària: maltractament addicional exercit contra una persona que, sent víctima de discriminació, assetjament o represàlia per motiu de la seua orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, desenvolupament sexual o grup familiar, pateix les conseqüències addicionals de la dolenta o inadequada atenció per part de les persones responsables administratives, institucions de salut, policia o qualsevol altre agent implicat.

22. Violència en parelles del mateix sexe: es considera com a tal aquella que en les seues diferents formes es produeix en l'àmbit de relacions afectives i sexuals entre persones del mateix sexe o de les que hagen estat lligades per relacions similars d'afectivitat, fet que constitueix un exercici de poder, i la persona que abusa té com a objectiu dominar i controlar a la seua víctima.

23. Acció positiva: s'entenen així aquelles accions que pretenen donar a un determinat grup social que històricament ha patit discriminació un tracte preferencial en l'accés a certs recursos o serveis.

